

BEDWELL, William

(ö. 1632)

İngiltere'de**ilk defa Arap dili ve edebiyatı çalışmalarını başlatan şarkiyatçı.**

1563 yılında Essex'in kuzeybatısında ki Great Hallingbury'de doğdu. 1578'de Cambridge Trinity College'e girdi ve 1584'te araştırmacı, 1588'de de edebiyat uzmanı oldu. İlmî araştırmalara meyletmesinde Cambridge'te öğrenim görmüş bir mühendis ve matematikçi olan küçük amcası büyük rol oynamıştır. Bu yıllarda ileride meslektaşları olacağı ilim adamları ile tanıştı; onların yardımlarını gördü ve tesirleri altında kaldı. Aynı yıllarda Sâmi dillerle de ilgilenmeye başladı ve özellikle Arapça'da büyük bir başarı elde etti. 1588'den Bishopsgate'te bir kiliseye papaz olarak tayin edildiği 1601'e kadar eser yazmakla, gerek duyulduğunda İslâm ülkelerinden İngiltere Krallığı'na gönderilen Arapça mektupları tercüme etmekle ve özel Arapça dersleri vermekle meşgul oldu. 1607 yılında görevi Londra yakınlarındaki Tottenham'a nakledildi. 1612'de bazı Arapça metinleri incelemek amacıyla Leiden'e gitti ve eserlerini Arap harfleriyle basabilmek için oradan hurufat satın alarak aynı yıl içinde İngiltere'ye döndü. 1632'de öldü ve Tottenham'da görev yaptığı kilisenin mezarlığına gömüldü.

Bedwell bütün hayatını adadığı Arapça'yı ne kadar seviyorsa Müslümanlık'tan da o kadar nefret ediyordu (Hamilton, s. 67). Yaşadığı çağda Arapça bilinen, merak edilen bir dil değildi ve ayrıca Kur'an dili oluşundan dolayı nefret topluyor, Türkler'in gittikçe kuvvetlenerek Hristiyanlığa karşı en büyük tehdit unsuru haline gelmeleri de bu nefreti arttırıyordu. Arapça'yı öğrenmenin gereği hakkında ileri sürdüğü gerekçe, Arap dilindeki Hristiyanlığa dair metinlerin İngiliz kilisesi umdelerine uygun olduğu görüşü idi. Bu iddia, daima Roma kilisesinden farklı bir mevkide görünmeyi isteyen İngiliz kilisesi tarafından benimsendi; böylece Bedwell kendisinin devamlı surette Kur'an dili Arapça ile ilgilenmesine de geçerli bir sebep bulmuş oldu. Ortaçağ Avrupası'nda Arapça öğrenmenin lüzumu hususunda ileri sürülen çeşitli sebeplerden en fazla rağbet göreni, Hristiyanlık propagandası için Arapça'dan istifade edilmesi gerektiği fikri idi. Esasen Viyana Konseyi 1311'de

aldığı bir kararla bu maksat için Paris, Oxford, Bologna ve Salamanca üniversitelerinde Arapça kürsüleri kurulmasını teklif etmişti. Her ne kadar bu kürsüler o zaman kurulamadıysa da bu ideal yaşadı ve gelişti. Nitekim bu fikrin zihinlerde yeniden canlanmasına sebep olan Bedwell'in en kabiliyetli öğrencisi Hollandalı Thomas Erpenius, 1613'te Leiden'de yaptığı Arapça'ya dair çalışmalar hakkındaki bir konuşmasında bu idealin, "mükemmel Arapça bilen, iyi yetmişmiş, kültürlü kişiler tarafından müslümanların din değiştirmelerini temin etmek" olduğunu ifade etmiştir. O dönemde Arapça'nın misyonerlik faaliyetlerine yönelik amaçlarla öğrenilmek istenmesinin yanında Ortadoğu hristiyanlarının bilgi ve görgülerini artırmak gibi kültürel ve Ortaçağ İbrâncesi ile yazılmış olan Tevrat'ı ve hahamların buna yazdıkları şerhleri daha iyi anlayabilmek için de ilmi amaçlarla öğrenilmesine ihtiyaç duyuluyordu. Bu durumu Bedwell de görmüş ve özellikle İbrânce için Arapça'dan istifade etmek gerektiğini savunmuştur.

Bedwell meşgul olduğu her alanda daima birinci planda öğreticiliğe önem vermiş, fen ilimlerine dair hazırladığı tercümelerde dahi okuyucusuna eser kanalı ile pratik yoldan bir şeyler öğretmeye çabalamıştır. Kur'an'dan bazı sûrelerin tercümesi ile akademik bir eser olan Arapça-Latince lugatını hazırlamasındaki ve hatta İslâm dinine ve İslâm Peygamberi'ne iftira ve tecavüzlerle dolu bir kitabı tercüme etmesindeki asıl amacın Arapça öğrenenlere yardımcı metin kitabı sağlamak olduğunu ifade etmektedir. Ancak Bedwell bu çalışmalarının tamamında öğretim gibi yüksek bir ideale hizmet ederken dahi mensubu olmadığı inanç ve değer ölçülerine karşı ne kadar katı bir taassup içerisinde bulunduğunu ve objektif davranıştan ne kadar uzak durduğunu göstermiştir.

Eserleri. 1. *Lexicon Arabico-Latinum*. Akademik amaçla hazırladığı ve hayatı boyunca üzerinde uğraşıp daima yeni ek ve düzeltmeler yaptığı dokuz cilt hacmindeki bu Arapça-Latince sözlüğün 800 sayfalık I. cildini 1595'te, 600 sayfalık II. cildini 1599'da, diğerlerini ise ölümüne kadar devam eden otuz yılı aşkın süre içinde tamamlamıştır. O dönemde faydalanabileceği temel eserlerin sayısı çok sınırlı olduğu halde bu sözlüğün ilk iki cildi onun Kur'an Arapçası'nı ne kadar iyi bildiğini ortaya koymaktadır.

Bugün ulaşabildiği kaynakların şu birkaç kitaptan ibaret olduğu bilinmektedir: 1538'de çıkan Guillaume Postel'in *Grammatica arabica*'sı, 1582'de çıkan Jacob Christmann'ın *Alphabetum arabicum*'u, 1583'te Ruthger Spey'in çıkardığı *Compendium Grammatices Arabicae*'si, Bibliander'in neşri olan Kur'an'ın Latince tercümesi, Mârûniler'in Sür-yânî alfabesiyle bastıkları bir Arapça dua kitabı, Kitâb-ı Mukaddes'in Arapça tercümesi ve Öklid'in (Euclides) *Anâsır* kitabının Nasîrüddîn-i Tûsî tarafından yapılan tercümesinin 1594'te İtalya'da basılan nüshası; yazma kaynak olarak da Kur'an ile Kitâb-ı Mukaddes'ten ve apokrif kitaplardan bazı parçaların Arapça tercümeleri. Eserin daha sonra hazırlanan ciltlerinden Bedwell'in, Roma'da basılan bazı Arapça kitaplarla *el-Ğâmûsü'l-muħîṭ* ve *Şihâhu'l-luġa* gibi bazı önemli sözlüklerden de faydalandığı anlaşılmaktadır. Sözlüğün yazma nüshaları Cambridge (University Library, MSS. Hh. 5. 1-7; MSS. Hh. 6. 1-2), Oxford (Bodleian Library, MS. Or. 372) ve Paris'te (Bibliothèque Nationale, MS. Arabe 4337) bulunmaktadır. 2. *Mohammedis Impositurae*. XVI. yüzyılın sonlarında Roma'da basılan *Muşâḥabetü rûḥaniyye beyne'l-âlimeyn* adlı Arapça bir eserin İngilizce tercümesi olup hacdan dönen Şeyh Sinan ve Ahmed adlı iki müslüman arasında geçtiği iddia edilen konuşmalardan meydana gelmiştir. Eserin aslını, İslâmiyet aleyhindeki kitapların Arap harfleriyle basılıp Osmanlı topraklarında satılması amacıyla 1584'te Roma'da Kardinal Ferdinand dei Medici tarafından kurulan Typographia Medicea hesabına çalışan Hristiyanlığa geçmiş bir Arap'ın yazdığı bilinmektedir. Bedwell, İslâm'a ve İslâm Peygamberi'ne karşı tecavüz-kâr bir üslûpla kaleme alınmış çirkin iftira ve isnatlar içeren bu kitabı tercüme etmekle Katolik ve Protestan kiliselerine Hristiyanlık propagandası ve misyonerlik faaliyetleri için Arapça öğrenmenin ne derecede faydalı olabileceğini göstermek istemiştir. Bedwell'in *The Arabian Trudgman* ve *Index Assuratarum Muhammedici Alkorani* adlı eserleriyle birlikte 1615'te Londra'da basılan kitabın 2. baskısı da yine Londra'da başka bir yayınevi tarafından *Mahomet Unmasked* adıyla 1624 yılında yapılmıştır.

Bedwell'in ilâhiyat ve filolojiden başka matematik, jeodezi, topografya gibi çeşitli konularda kaleme aldığı bir kısmı basılmış yirmi kadar eseri bulunmak-

tadır. Bunların başlıcaları şunlardır: Tomruk, ahşap vb. ni kolay ve hatasız ölçmeye yarayan bir cetvel olan *Trigonum Architectonicum: The Carpentars Rule* (London 1612); geometrik rakamlara dair *De Numeris Geometricis* (Londra 1614); denizciler ve seyahat eden tâcirler için hazırladığı bir çeşit takvim olan *Kalendarium Viatorium Generale* (Londra 1614); aritmetiğin prensiplerinden bahseden *The Principles of Arithmetick* (Londra 1616); arazi ölçümüne dair *Mesolabium Architectonicum* (London 1631) ve coğrafyacı, denizci, mimar gibi meslek sahipleri için geometriye giriş mahiyetinde bir el kitabı olan *Via Regia ad Geometriam* (Londra 1636).

Kur'ân-ı Kerîm'den yaptığı bazı sürelerle ait tercümelerin yazma nüshaları Oxford (Bodleian Library) ve Cambridge'te (University Library) muhafaza edilmektedir. Yine Oxford Bodleian Library'de bulunan bir çeviri çalışmasından Bedwell'in Farsça da bildiği anlaşılmaktadır (eserleri hakkında geniş bilgi için bk. Hamilton, s. 124-128).

BİBLİYOGRAFYA :

A. Hamilton, *William Bedwel the Arabist 1563-1632*, Leiden 1985; Ziriklî, *el-A'lam*, IX, 145-146; Necîb el-Akîkî, *el-Müsteşrikûn*, Kahire 1980, II, 39-40; Mîşâl Cühâ, *ed-Dîrâsâtü'l-'Arabiyye ve'l-İslâmiyye fî Ürubbâ*, Beyrut 1982, s. 30-31.

TEVFİK RÜŞTÜ TOPUZOĞLU

BEG

(bk. BEY).

BEGAVÎ, Ali b. Abdülazîz

(على بن عبد العزيز البغوي)

Ebû'l-Hasen Âlî b. Abdilazîz
b. el-Merzübân el-Begavî
(ö. 286/899)

Muhaddis.

Horasan'da Merverrûz ile Herat arasında bulunan Bağşûr (Bağ) kasabasında doğduğu ve buraya nisbet edildiği anlaşılan Begavî, daha sonra Mekke'ye yerleşti ve ölümüne kadar burada yaşadı. Affân b. Müslim, Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm, Ka'nebî ve Ali b. Ca'd gibi şeyhlerden hadis dersi aldı. Ayrıca Ebû Ubeyd'den kiraat ilmini öğrendi. Kendisinden yeğeni Ebû'l-Kâsım el-Begavî, Da'lec b. Ahmed, Taberânî ve tahsil için Mekke'ye gelen birçok hadisçi rivayette bulundu. Begavî doksan yaşını geçmiş olduğu halde Mekke'de vefat etti.

İbn Ebû Hâtim ondan **sadûk***, Dârekutnî ise **sika*** diye söz ederken başta *es-Sünen* sahibi Nesâî olmak üzere diğer bazı âlimler, ücret almadan hadis okutmadığı için onu kınamış ve kendisinden rivayette bulunmamışlardır. Begavî ise mücâvir olması (aslen Mekkeli olmaması) ve sadece ilimle meşgul bulunması sebebiyle herhangi bir kazancı olmadığı için ücret aldığını söyleyerek kendisini savunmuştur. Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm'ın *Ğaribü'l-ğadîs*, *Kitâbü'l-Hayz* ve *Kitâbü'l-Tahûr* adlı eserlerini rivayet eden Begavî, nüshası bize kadar ulaşmamış olan büyük bir **müsned*** de meydana getirmiştir. Bu eseri kendisinden Ebû Ali Hâmid b. Muhammed en-Nerevî rivayet etmiştir. Begavî'nin, hocası Ebû Ubeyd'den naklettiği hadisleri ihtiva eden bir de hadis cüzü bulunmaktadır (Zâhiriyye Ktp., nr. 98/7, vr. 92^a-97^a).

BİBLİYOGRAFYA :

el-Cerh ve't-ta'dîl, VI, 196; Yâkût, *Mu'cemû'l-üdeba'*, XIV, 11-14; Zehebî, *Tezkiretül-huffâz*, II, 622-623; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, III, 143; a.mlf., *A'lamü'n-nübelâ*, XIII, 348-349; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 241; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 193; Sezgin, *GAS*, I, 161; H. Schüttinger, "Bağavî", *Elr*, III, 407.

İ. LÜTFİ ÇAKAN

BEGAVÎ, Ebû'l-Kâsım

(أبو القاسم البغوي)

Ebû'l-Kâsım Abdullâh b. Muhammed
b. Abdilazîz b. el-Merzübân el-Begavî
(ö. 317/929)

el-Begaviyyü'l-kebir diye tanınan
hadis âlimi.

214'te (829) Bağdat'ta doğmasına rağmen ailesinin memleketi olan Horasan'ın Bağşûr (Bağ) kasabasına nisbetle Begavî diye şöhret buldu. İbn bint Ahmed b. Menî' diye de tanınan Begavî, amcası Ali b. Abdülazîz ve ana tarafından dedesi Ahmed b. Menî'nin özel ilgileri sayesinde oldukça küçük yaşta hadis meclislerine devam etti ve bu ilmin tahsiline on bir yaşında başladı. Aralarında Ali b. Ca'd, Ali b. Medîni, Ahmed b. Hanbel, Ebû Nasr et-Temmâr gibi ünlü muhaddislerin bulunduğu 300'ü aşkın şeyhten hadis tahsil etti. İbn Sâid, Katîi, İsmâilî, İbn Şâhîn, Dârekutnî, İbn Kânî, Taberânî, İbn Hibbân gibi yüzlerce muhaddise de hadis okuttu.

Güvenilir bir muhaddis olan Begavî, yetiştirdiği talebeler yanında tasnif ve

telif ettiği eserleriyle de İslâm kültür tarihinde meşhur olmuştur. Yazısı güzel olduğu için dedesi, amcası ve kendisi için birçok kitap istinsah etmiştir. Hayatta iken şöhretini kısıkananlar olmuşsa da bunlardan herhangi bir zarar görmemiştir. Begavî nisbesiyle anılan diğer âlimlerden ayırt edilmesi için kendisine "el-Begaviyyü'l-kebir" denilmiş olmasına rağmen bazı kaynaklar onu Muhyissünne Ebû Muhammed el-Begavî (ö. 516/1122) ile karıştırmışlar ve bu yüzden Muhyissünne'nin *Me'âlimü't-tenzîl* adlı tefsirini onun eserleri arasında göstermişlerdir.

Begavî bir ramazan bayramı gecesi 100 yaşını aşmış olduğu halde Bağdat'ta vefat etti ve Bâbü'ttîn Kabristanı'nda toprağa verildi.

Eserleri. Tarih ve Hanbelî fıkıhı alanlarında da temayüz etmiş olan Begavî'nin eserleri şunlardır: 1. *Mu'cemû's-şahâbe*. Alfabetik olarak hazırlanan eser as-hâbın hayatını ve rivayetlerini konu edinmektedir (Zâhiriyye Ktp., Mecmûa, nr. 94/11). 2. *Târîhu vefâtî's-şüyûh* (Zâhiriyye Ktp., Mecmûa, nr. 106, 8 varak). 3. *Mesâ'ilü Ahmed b. Hanbel* (Zâhiriyye Ktp., Mecmûa, nr. 83/7, 8 varak). 4. *Hikâyetü Şu'be* ve *Amr b. Mürre*. Şu'be b. Haccâc'ın, hocası tâbiin âlimlerinden Amr b. Mürre hakkındaki rivayetlerini toplayan risâle Zâhiriyye Kütüphanesi'ndedir (Mecmûa, nr. 21, 5 varak). Begavî ayrıca Ahmed b. Hanbel'in *Kitâbü'l-Eşribe*'sini rivayet etmiş, *Hadîşü Ebî Seleme* ve *Şelâsetün ve şelâşüne hadîşen min hadîsi Ebi'l-Kâsım* adlı eserleri kaleme almıştır (Sezgin, I, 175). Onun bunlardan başka hocası Ali b. Ca'd'ın hadislerinden derlediği on iki cüzlük *el-Ca'diyyât*, *es-Sünen 'alâ mezâhibi'l-fukahâ'* adlı eseri ve dedesiyle amcasının müsnedlerinden faydalanarak meydana getirdiği *el-Müsned* adlı bir diğer eseri kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, X, 111-117; *Tabakâtü'l-Hanâbile*, I, 190-192; Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârûdî), I, 375-376; Yâkût, *Mu'cemû'l-büldân*, I, 467-468; İbnü'l-Esir, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 78, 127, 136; Sezgin, *GAS*, I, 175; C. Avvâd, *Akdemû'l-mahtûlâtü'l-'Arabiyye fî mektebâtü'l-'âlem*, Bağdat 1982, s. 101; Kays Âl-i Kays, *el-İrâniyyûn ve'l-edebü'l-'Arabî*, Tahran 1984, I/1, s. 126-135.

ALİ YARDIM